

מקורן של ברכות, מח ע"ב

- א. תנו רבנן: מגין לברכת המזון מן התורה? שנאמר: +דברים ח'+ ואכלת ושבעת וברכת – זו ברכת הזן, את ה' אלהיך – זו ברכת הזמון, על הארץ – זו ברכת הארץ, הטובה – זו בונה ירושלים, וכן הוא אומר: +דברים ג'+ החרר הטוב הזה והלבנון, אשר נתן לך – זו הטוב והמטיב. אין לי אלא לאחריו, לפניו מגין? אמרת קל וחומר, כשהוא שבע מברך – כשהוא רעב לא כל שכן?
- ב. רבי אומר: [אינו צריך], ואכלת ושבעת וברכת – זו ברכת הזן, אבל ברכת הזמון – +תחלים ל"ד+ מגדלו לה' אתי נפקא, על הארץ – זו ברכת הארץ, הטובה – זו בונה ירושלים, וכן הוא אומר החרר הטוב הזה והלבנון, הטוב והמטיב – ביבנה תקנוה. אין לי אלא לאחריו, לפניו מגין? תלמוד לומר: אשר נתן לך – משנתן לך.
- ג. רבי יצחק אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר +שמות כ"ג+ וברך את לחמך ואת מימך, אל תקרי וברך אלא וברך, ואימתי קרוי לחם – קודם שיאכלנו.
- ד. רבי נתן אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר: +שמואל א' ט'+ כבאכם העיר כן תמצאון אותו בטרם יעלה הבמתה לאכול כי לא יאכל העם עד באו כי הוא יברך הזבח אחרי כן יאכלו הקראים. וכל כך למח? לפי שהנשים דברניות הן. ושמואל אומר: כדי להסתכל ביפיו של שאול, דכתיב: +שמואל א' ט'+ משכמו ומעלה גבה מכל העם. ורבי יוחנן אומר: לפי שאין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא.
- ה. ואין לי אלא ברכת המזון, ברכת התורה מגין? אמר רבי ישמעאל: קל וחומר, על חיי שעה מברך – על חיי עולם הבא לא כל שכן?
- ו. רבי חייא בר נחמני תלמידו של רבי ישמעאל אומר משום רבי ישמעאל: אינו צריך, הרי הוא אומר: +דברים ח'+ על הארץ הטובה אשר נתן לך, ולחלן הוא אומר: +שמות כ"ד+ ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה וגו'. רבי מאיר אומר: מגין שכשם שמברך על הטובה כך מברך על הרעה? תלמוד לומר: אשר נתן לך ה' אלהיך – דייך, בכל דין שדנד, בין מדה טובה ובין מדה פורענות.
- ז. רבי יהודה בן בתירה אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר: טובה, הטובה; טובה – זו תורה, וכן הוא אומר: +משלי ד'+ כי לקח טוב נתתי לכם, הטובה – זו בגין ירושלים, וכן הוא אומר החרר הטוב הזה והלבנון.

רקע

בחלק הראשון של הסוגיא נחלקו תנאים על המקורות לברכות על המזון, הברכות שלאחרי המזון, והברכה שלפניו.

בחלק השני של הסוגיא נחלקו תנאים על המקור לברכת התורה, ולהלן נסביר את הקשר לחלק הקודם.

חלק ראשון: ברכות על המזון

ת"ק	רבי	רבי יצחק	רבי נתן
ברכת הזן	ואכלת ושבעת וברכת	כת"ק	
ברכת הזימון	את ה"א	גדלו לה' אתי	
ברכת הארץ	על הארץ	כת"ק	
בונה ירושלים	הטובה	כת"ק	
הטוב והמטיב	אשר נתן לך	ביבנה תקנוה	
לפניה	ק"ו: שבע / רעב	אשר נתן לך	וברך את לחמך הוא יברך הזבח וגו'

בשלוש ברכות נחלקו:

ברכת הזימון: לת"ק מאת ה"א (או לפי נוסח אחר מואכלת ושבעת וברכת), ולרבי מגדלו לה' אתי.
הטוב והמטיב: לת"ק מאשר נתן לך, ולרבי ביבנה תקנוה.
ברכה לפניה: לת"ק מק"ו; לרבי מאשר נתן לך; לרבי יצחק מוברך את לחמך; לרבי נתן מהוא
יברך את הזבח ואחרי כן יאכלו הקרואים.

חלק שני – ברכת התורה

שלוש שיטות:

רבי ישמעאל - ק"ו מברכת המזון
רחב"נ משום ר"י - גז"ש מברכהמ"ז: אשר נתן לך וגו' – ואתנה לך את לוחות האבן וגו'
ריב"ב – רבוי מברכהמ"ז: טובה - הטובה
המכנה המשותף לשלוש השיטות, שלומדים את ברכת התורה מברהמ"ז, ולכן מופיעה המחלוקת
בנושא זה בסוף הברייתא של ברכהמ"ז.